

Свірін Микола Олександрович,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-9443-7566

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У ЗАПОБІГАННІ В УКРАЇНІ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ

У статті розглянуто шляхи вдосконалення запобігання в Україні незаконному обігу вогнепальної зброї та використання з цією метою відповідного міжнародного досвіду, здійснено аналіз основних міжнародно-правових документів у цій сфері, визначено можливості використання позитивного міжнародного досвіду підрозділами Національної поліції України в запобіганні та протидії злочинам, пов'язаним із незаконним обігом вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Крім того, зроблено висновок, що важлива роль у запобіганні незаконному обігу вогнепальної зброї має бути відведена науковій діяльності.

Ключові слова: запобігання злочинам, незаконний обіг вогнепальної зброї та бойових припасів, міжнародний досвід, міжнародне співробітництво.

Європейський шлях подальшого розвитку, обраний українським суспільством, потребує здійснення державою послідовних та цілеспрямованих кроків за напрямом створення законодавчої бази, що дозволить ефективно протидіяти їй за-побігати злочинності. У свою чергу, вагомою загрозою поступальному розвитку суспільних відносин в Україні є інтенсивність та небезпечність протиправних посягань кримінального характеру, які вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї, а отже, створюють високу суспільну напругу, тому що наслідками вчинення таких протиправних діянь нерідко є спричинення непоправної шкоди життю та здоров'ю громадян, отримання ними тілесних ушкоджень та каліцтва, загибель людей тощо.

Статистичні дані Офісу Генерального прокурора свідчать, що упродовж 2017–2020 рр. в Україні зареєстровано близько 30 тис. злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї (ст. ст. 262, 263, 263¹ КК України). При цьому, за 10 місяців 2021 року скоєно вже 4 049 таких кримінальних правопорушень, а із застосуванням зброї та боєприпасів – 636 [1]. Водночас запобігання таким злочинам залишається малоефективним, що, зокрема, пов'язано з: архаїчністю чинного законодавчого та нормативно-правового регулювання обігу вогнепальної зброї; недоліками кримінально-правового характеру; прорахунками в організації й тактиці запобігання злочинам цієї категорії, а також у забезпеченні своєчасного виявлення та вилучення вогнепальної зброї, боєприпасів із незаконного обігу;

відсутністю сучасного науково-методичного забезпечення для виявлення, запобігання та ефективного досудового розслідування таких злочинів тощо.

Світовий досвід свідчить, що ефективна протидія та запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї на сьогодні можливі лише за умови міжнародної співпраці з цих питань. Зважаючи на це, у межах виконання Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання співпрацювати у сфері боротьби з організованою злочинністю, зокрема, запобігати незаконному обігу вогнепальної зброї.

Враховуючи зазначене, *метою* нашого дослідження є визначення в сучасних умовах можливостей, шляхів та напрямів використання міжнародного досвіду у запобіганні в Україні незаконному обігу вогнепальної зброї.

Проблеми запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї увійшли до кола досліджень таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, В.В. Голіна, М.С. Грінберг, І.М. Даньшин, В.П. Ємельянов, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, А.В. Савченко та ін. Разом з тим, сучасна криміногенна ситуація в Україні, що погіршується за рахунок поширення незаконного використання вогнепальної зброї, недосконалість законодавчого регулювання обігу зброї та необхідність вдосконалення запобігання її незаконного обігу, потребують пошуку шляхів розв'язання цих проблем.

Міжнародне співтовариство приділяє чимало уваги виробленню правових принципів протидії незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Передусім це створення міжнародних засад криміналізації таких протиправних посягань. У міжнародно-правових актах (близько 20 конвенцій та регіональних угод, що ратифіковані окремими державами, документи міжнародних організацій тощо) особлива увага приділяється проблемам виробництва й незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, їх розкраданню, розповсюдженню тощо.

З метою визначення шляхів та напрямів розбудови вітчизняного законодавства щодо регулювання обігу вогнепальної зброї та боєприпасів, а також удосконалення механізмів запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері, вбачається доцільним здійснити аналіз основних міжнародно-правових документів із зазначених проблем.

До основних міжнародно-правових документів, що регулюють сферу протидії злочинності та незаконному обігу зброї, належать прийняті ООН:

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року (м. Нью-Йорк) [2]. У документі надані визначення таких правових категорій, як “організована злочинна група” та “контрольована поставка”, розмежовано поняття “незаконний обіг” та “незаконне виготовлення зброї” тощо.

Одним із додатків до цієї Конвенції є *Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї*, затверджений Резолюцією 55/255 Генеральної Асамблеї ООН від 31.05.2001 (далі – Протокол ООН (A/Res/55/255)) [3]. Цей документ покликаний сприяти створенню на міжнародному рівні комплексної системи контролю за виготовленням та переміщенням вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів та боєприпасів до неї, а також на зміцнення співробітництва між

державами у цій сфері; визначає комплекс правових, організаційних та інших заходів глобального, регіонального й національного рівнів.

Програма дій із запобігання і викоринювання незаконної торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями у всіх її аспектах і боротьбі з нею від 20.07.2001 (A/CONF.192/15) (SALW). Програма передбачає проведення заходів на національному, регіональному і глобальному рівнях з метою своєчасного виявлення і відстеження незаконної стрілецької зброї і легкого озброєння [4].

Договір ООН про торгівлю зброєю, схвалений більшістю голосів на Генеральній Асамблеї (R - A/RES/67/234) 2 квітня 2013 року. Цей документ став відкритим для підписання 3 липня 2013 року. За прийняття договору проголосували 154 зі 193 держав-членів ООН, проти висловилися три (Іран, Сирія і КНДР), утрималися 23 країни (у т. ч. Китай і РФ). Відповідно до ухвалені резолюції Генеральна Асамблея ООН закликала всі держави розглянути можливість підписання договору та подальшого входження в число його учасників, згідно з їхніми конституційними процедурами. Для набуття чинності договору потрібна була його ратифікація не менш ніж 50 країнами. Станом на серпень 2020 року 109 держав ратифікували або приєдналися до Договору, у тому числі шість із десяти найбільших у світі виробників зброї (Франція, Німеччина, Іспанія, Китай, Великобританія та Італія). Україною Договір підписано 23 вересня 2014 року в Нью-Йорку. Під контроль Договору потрапили усі види звичайних озброєнь, включаючи стрілецьку зброю та легкі озброєння. Об'єктом договору є: встановлення максимально можливих загальних міжнародних стандартів регулювання міжнародної торгівлі звичайними озброєннями; запобігання і викоринення незаконної торгівлі звичайними озброєннями та їх диверсії. У Договорі також зазначається, що він регулює експорт, імпорт, транзит та брокерську діяльність у сфері міжнародної торгівлі зброєю. Відповідно до Договору держави-учасниці зобов'язуються створити і використовувати національну систему контролю за передачею зброї, встановити контактний пункт для обміну інформацією тощо [5].

Типовий закон ООН про боротьбу з незаконним виготовленням та обігом вогнепальної зброї, її складових частин та компонентів, а також боєприпасів до неї, розроблений Управлінням ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) з метою надання державам допомоги у здійсненні правового режиму, що відповідає положенням Протоколу ООН (A/Res/55/255) та оприлюднений ООН у червні 2012 року. У подальшому за ініціативи УНЗ ООН Типовий закон був переглянутий за участі міжнародних експертів, після чого у 2015 році ООН затвердило новий, перероблений документ з тією ж назвою [6].

Типовий закон насамперед є орієнтиром для держав на шляху зміцнення внутрішнього законодавства й практичної діяльності щодо контролю за вогнепальною зброєю відповідно до Протоколу ООН (A/Res/55/255) та інших регіональних і міжнародних документів. Водночас положення Типового закону не є вичерпним інструментом для контролю за вогнепальною зброєю та не містять обов'язкових рекомендованих формулювань для інших законодавчих актів держав [6].

Вассенаарська домовленість щодо контролю за експортом звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання від 1 липня 1996 року. Метою цієї домовленості є посилення міжнародного співробітництва, спрямованого на

запобігання придбанням озброєнь та товарів подвійного використання для військових цілей у разі, якщо ситуація в регіоні або поведінка держави є чи стає причиною серйозного занепокоєння Держав-учасниць. Основою документа є відповідні контрольні списки товарів військового призначення (звичайні озброєння, боеприпаси, вибухові речовини, військова техніка тощо) та товарів подвійного використання (товари, що можуть бути використані для створення звичайних озброєнь – матеріали, обладнання, програмне забезпечення, технології тощо) [7].

Окрім універсальних документів у сфері запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї, якими є конвенції ООН, до механізму міжнародно-правового співробітництва у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї слід віднести також і європейські конвенції та регіональні угоди, зокрема:

Європейську Конвенцію про контроль за придбанням та зберіганням вогнепальної зброї приватними особами (Страсбург, 28.06.1978), головним призначенням якої є запобігання випадкам безконтрольного придбання вогнепальної зброї приватними особами за кордоном, її переміщення та використання зі злочинною метою. У додатку 1 до цієї Конвенції визначене поняття “*вогнепальна зброя*”, під яким пропонується розуміти будь-який предмет, що: призначений або пристосований для застосування в якості зброї, з якого за допомогою вибухового, газового або повітряного та будь-яких інших способів метання можливо випустити заряд дробу, кулю або інші боеприпаси, заряд токсичного газу, заряд рідини, або іншої речовини (у тому числі – автоматична зброя; довгоствольна зброя; короткоствольна зброя; зброя зі стріляючим механізмом тільки пружинного типу; зброя або пристрої, котрі загрожують життю чи здоров'ю людей шляхом впливу на них зарядом паралітичних або подразливих речовин тощо). Крім того, до вогнепальної зброї Конвенцією віднесені: ударний механізм, патронник, ствол будь-якого предмета; будь-які боеприпаси, заряди та речовини, спеціально призначені для вогнепальної зброї; оптичні приціли зі світловим променем, або оптичні приціли з електронним світловим збільшенням або інфрачервоним пристроєм, глушник, призначені для установки на вогнепальній зброї; будь-яка граната, бомба або інші боеприпаси, оснащені вибуховим або запалювальним пристроєм. Наведені в Конвенції предмети, які слід вважати вогнепальною зброєю, мають суттєве значення не тільки для контролю за придбанням та зберіганням вогнепальної, а й газової та пневматичної зброї, боеприпасами до них, а також основними частинами зброї, що знаходиться в цивільному обігу [8];

Конвенцію про взаємне визнання випробувального тавра ручної вогнепальної зброї (м. Брюссель 01.07.1969), якою створено міжнародну сертифікацію ручної вогнепальної зброї. Конвенція була прийнята країнами-виробниками стрілецької зброї (ФРН, Австрії, Бельгії, Іспанії, Франції, Італії, Чехословацької СР та Республіки Чилі) з метою встановлення єдиних правил для взаємного визнання офіційних випробувальних клейм ручної вогнепальної зброї. Конвенцією передбачені вимоги щодо безпеки зброї, які поширюються на закони країн-учасниць, їх зброярні стандарти, випробувальну базу та правила сертифікації і є обов'язковими для цих країн та країн, які торгують з ними [9];

Директиву Ради від 18 червня 1991 року про контроль за придбанням зброї і володінням зброєю (91/477/ЄЕС) у редакції від 13 червня 2017 року [10]. Директива

спрямована на гармонізацію відповідного законодавства та передбачає, що вогнепальна зброя або будь-яка її основна частина, виготовлені або імпортовані до Союзу 14 вересня 2018 року або після цієї дати та введені в обіг на ринку, мають бути забезпечені унікальним маркуванням та зареєстровані відразу після виготовлення (найпізніше – перед їх введенням в обіг або відразу після імпортування до Союзу). Відповідно до директиви, “вогнепальна зброя” означає будь-яку переносну ствольну зброю, яка призначена або може бути пристосована для викидання дробу, кулі або снаряду за рахунок згорання металевих вибухових речовин [10];

Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 258/2012 від 14 березня 2012 року про імплементацію статті 10 Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об’єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Протокол ООН про вогнепальну зброю), та про встановлення дозволів на експорт і заходів щодо імпорту та транзиту вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, у якому надані поняття: “вогнепальна зброя” (будь-яка переносна ствольна зброя, яка здійснює постріл, призначена або може бути пристосована для здійснення пострілу чи прискорення кулі або снаряду за рахунок енергії вибухових речовин; “складові частини” (будь-які елементи або запасні деталі, спеціально призначені для вогнепальної зброї та основні для її функціонування, у тому числі ствол, корпус або ствольна коробка, затворна рама або барабан, затвор або казенник, а також будь-який пристрій, призначений або адаптований для зменшення звуку, спричиненого пострілом); “основні компоненти” (затворний механізм, патронник та ствол вогнепальної зброї, які, будучи окремими предметами, включені до категорії вогнепальної зброї, на якій вони закріплені або призначені для закріплення); “боєприпаси” (унітарний патрон або його компоненти, у тому числі патронні гільзи, капсулі, порох, кулі або снаряди, які використовують у вогнепальній зброї, за умови, що такі компоненти самі потребують дозволу у відповідній державі); “деактивована вогнепальна зброя” (предмети, які в іншому випадку відповідають означенню вогнепальної зброї, приведені до стану, який повністю виключає їх використання за призначенням шляхом деактивації, що забезпечує, щоб усі основні складові частини вогнепальної зброї були приведені в повну непридатність і щоб їх неможливо було від’єднати, замінити чи модифікувати так, щоб це дозволило будь-яким чином знову активувати вогнепальну зброю) [11].

Проведений аналіз міжнародно-правових документів, що складають основу міжнародного співробітництва у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, свідчить про те, що вони у багатьох випадках дублюють одне одного. Водночас окремі поняття (наприклад “вогнепальна зброя”) визначаються та тлумачаться в них по-різному. Проте низка інших міжнародних документів містить, на нашу думку, важливі положення щодо криміналізації дій, що утворюють незаконний обіг вогнепальної зброї, визначення основних понять, а також визначають максимальне коло предметів такого обігу, шляхи та напрями запобігання правопорушенням у цій сфері суспільних відносин тощо. Ці документи мають спільний, об’єднуючий їх предмет регулювання – вогнепальну зброю та боєприпаси до неї, і хоча

вони приймалися у різні часи і мають здебільшого рекомендаційний характер, їх вивчення та використання є вельми корисним для розбудови національних законодавств, а також, враховуючи їх транснаціональну природу, – для запобігання правопорушенням у цій сфері. Повною мірою це стосується і використання таких міжнародних стандартів в Україні.

Серед зазначених міжнародно-правових документів щодо обігу вогнепальної зброї, на наше переконання, на окрему увагу заслуговує Протокол ООН (A/Res/55/255), який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. На сьогодні учасниками Протоколу ООН (A/Res/55/255) є 89 держав (Україна ратифікувала Протокол 02.04.2013 [12]).

Метою цього міжнародного правового акта є сприяння, полегшення та зміцнення співробітництва між Державами-учасницями для недопущення боротьби й викорінення незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї. Згідно з Протоколом, Держави-учасниці домовились щодо забезпечення: *криміналізації* незаконного виготовлення та незаконного обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї; *фальсифікації* або незаконного видалення, знищення або зміни маркування на вогнепальній зброї; *конфіскації* вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, які були незаконно виготовлені або перебували у незаконному обігу, та подальшого їх знищення; *зберігання інформації*, пов'язаної з вогнепальною зброєю, її складовими частинами та компонентами, а також боєприпасами до неї; *маркування* вогнепальної зброї та її списання; *виявлення, запобігання та припинення* викрадень, втрат зброї, її складових частин та компонентів, а також боєприпасів до неї; *обміну інформацією*, яка стосується незаконного обігу вогнепальної зброї; *міжнародного співробітництва* з метою запобігання та припинення незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї тощо.

Таким чином, основні положення Протоколу ООН (A/Res/55/255) спрямовані на недопущення й припинення незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї та боротьби з діями, які завдають шкоди безпеці держав, створюючи загрозу для соціально-економічного розвитку народів, їхнього права на безпечне середовище життєдіяльності. Держави-учасниці, які приєдналися до Протоколу, взяли на себе зобов'язання щодо боротьби з незаконним виготовленням й обігом вогнепальної зброї та домовилися здійснювати систематичний облік і контроль вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї на всіх етапах їхнього проходження від виробника до покупця з метою надання компетентним органам Держав-учасниць допомоги у виявленні, розслідуванні та проведенні аналізу незаконного виготовлення та обігу зброї. Окрім того, положення Протоколу регламентують правила міжнародних експортно-імпорتنих операцій, систем ліцензування та видачі дозволів, особливостей маркування вогнепальної зброї тощо [3, 12].

Приєднання України до Протоколу ООН (A/Res/55/255) засвідчило, як і планувалося в ході підготовки до цього кроку та було зазначено в Пояснювальній записці до проекту Закону від 02.04.2013 № 159-VII, послідовність позиції нашої

держави щодо налагодження та розвитку міжнародного співробітництва з питань боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, а також сприяло виконанню Україною вимог Єврокомісії в рамках імплементації Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України [12].

У зв'язку з приєднанням України до Протоколу та з метою виконання міжнародних зобов'язань нашої держави щодо боротьби з незаконним виготовленням та обігом вогнепальної зброї, у 2013 році внесено зміни до статті 263¹ КК України [13]. У результаті були криміналізовані такі протиправні дії, як: фальсифікація, незаконне видалення чи зміна маркування вогнепальної зброї. Показовим щодо послідовності дій вітчизняного законодавця у гармонізації законодавства у сфері протидії та запобігання незаконному обігу зброї є, на наш погляд, те, що проекти законів України щодо приєднання України до Протоколу ООН (A/Res/55/255) та про внесення змін до статті 263¹ КК України були внесені до Верховної Ради України одночасно – 11.01.2013 [12, 13].

Разом з тим, внесення зазначених змін до кримінального законодавства є лише початком гармонізації національного законодавства з основними положеннями Протоколу ООН (A/Res/55/255). На часі важливим кроком на шляху виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо боротьби із незаконним виготовленням та обігом вогнепальної зброї є прийняття закону, що має врегулювати суспільні відносини у зазначеній сфері. Проекти такого законодавчого акта періодично з'являються в нашій державі, проте закону так і не було прийнято (зокрема, проект Закону “Про цивільну зброю та боеприпаси” від 24.11.2020 № 4335-1 був відхилений та знятий з розгляду 04.03.2021) [14].

Зазначимо, що Україна на сьогодні залишається єдиною державою в Європі, яка не має закону з регулювання обігу вогнепальної зброї (такі закони функціонують і в переважній більшості країн, що утворилися на пострадянському просторі). Низка ж чинних підзаконних актів, що регулюють відповідні суспільні відносини в нашій країні, містять безліч недоліків, пробілів та не відповідають вимогам сьогодення. На нашу думку, відсутність належного правового регулювання відносин у сфері обігу вогнепальної зброї є вагомим чинником, який негативно впливає на стан громадської безпеки в державі та запобігання кримінальним правопорушенням щодо незаконного поводження з вогнепальною зброєю.

Про важливість прийняття такого закону, зокрема для вироблення кримінально-правової політики у сфері протидії злочинам у сфері обігу вогнепальної зброї та боеприпасів до неї, неодноразово зазначалося науковцями [15]. У цілому підтримуючи таку позицію, зазначимо, що використання міжнародних стандартів в ході розробки цього закону має здійснюватися таким чином, щоб внесення змін до чинного законодавства не призводило до протиріч у ході подальшого застосування його норм.

Так, зокрема, у Протоколі ООН (A/Res/55/255) під терміном “вогнепальна зброя” пропонується розуміти будь-яку переносну ствольну зброю, яка спричинює постріл, призначена або може бути легко пристосована для спричинення пострілу чи прискорення кулі або снаряду за рахунок енергії вибухової речовини, за винятком старовинної вогнепальної зброї або її моделей [3]. Виходячи з цього визначення, у науковій літературі пропонується до вогнепальної зброї в Україні

(на сьогодні офіційне визначення міститься в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженій наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 з наступними змінами [16]) віднести “...будь-яку переносну ствольну зброю, яка призначена або може бути легко пристосована для ураження цілей снарядами...” [17 с. 91]. На нашу думку, така пропозиція видається достатньо спірною, адже *вогнепальна зброя* є предметом злочину низки статей, передбачених КК України, за якими особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за незаконні дії з предметами, віднесеними до вогнепальної зброї, а не з предметами, які “можуть бути легко пристосовані для спричинення пострілу”. До того ж, слова “легко”, “можуть бути пристосовані” слід віднести до оціночних суджень, які не можуть бути покладені в основу обвинувачення чи судового рішення. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами” від 26.04.2002 № 3, для вирішення питання про те, чи є відповідні предмети зброєю, боєприпасами тощо, а також для з’ясування їх придатності до використання за цільовим призначенням, у справі призначається експертиза з проведенням її у відповідних експертних установах [18].

Зважаючи на зазначене, вважаємо, що в законодавчому акті, що регулюватиме в Україні відносини у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, вогнепальна зброя має бути визначена як: *будь-яка переносна ствольна зброя, яка призначена або пристосована для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевих зарядів) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані, за винятком старовинної вогнепальної зброї в незарядженому стані, яка виготовлена до 1899 року включно та не призначена для стрільби патронами з металевими гільзами центрального бою та кільцевого запалення*. Використання при цьому терміна “пристосована” відповідає Європейській Конвенції про контроль за придбанням та зберіганням вогнепальної зброї приватними особами від 28.06.1978 [8].

Про необхідність вираженого використання міжнародних стандартів свідчать і перші кроки щодо вдосконалення кримінального законодавства України, пов’язаного з імплементацією положень Протоколу ООН (A/Res/55/255), а саме внесення змін до ст. 263¹ КК України відповідно до Закону від 14.05.2013 № 228-VII. Згідно із цим Законом, назва та частина перша статті 263¹ КК України викладені в новій редакції, відповідно до якої злочин визначається: незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв [13]. Порівнюючи формулювання предмета злочину, передбаченого цією нормою зі ст. 263 КК України, доходимо висновку, що у ст. 263¹ КК України законодавець не виокремлює гладкоствольну мисливську

зброю та бойові припаси до неї. Відповідно, кримінально караними є незаконне виготовлення, переробка чи ремонт і гладкоствольної мисливської зброї, виготовлення бойових припасів до неї, а суб'єктами цього злочину можуть бути особи, які правомірно володіють такою зброєю. Тож слід підтримати авторів, які наголошують, що у цьому випадку має місце порушення системного зв'язку щодо співвідношення за змістом, сутністю, розмежуванням сфери дії між ст.ст. 263 та 263¹ КК України і протиріччя між цими нормами має бути усунена. Зокрема, І.П. Катеринчук та В.О. Меркулова пропонують вирішення цієї проблеми: шляхом доповнення однієї з цих норм приміткою, де зазначається, що гладкоствольна мисливська зброя та бойові припаси до неї не є предметом злочину за ч. 1 ст. 263 та ст. 263¹ КК України [15].

Слід зазначити, що на сьогодні відповідні міжнародні організації надають суттєву підтримку правоохоронним органам України в отриманні додаткових знань у сфері протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, ознайомленні з міжнародним законодавством та практикою такої протидії, сприяють гармонізації нашого законодавства з основними положеннями Протоколу ООН (A/Res/55/255) та міжнародного права в цілому.

Так, із 2016 року МВС та Національна поліція України беруть участь у комплексній Програмі ОБСЄ “Посилення спроможностей органів України у сфері запобігання та протидії незаконному обігу зброї, боєприпасів та вибухових речовин у всіх аспектах”. Основним завданням цієї Програми є запровадження в Україні електронного класифікатора ЗБВР.

З 2020 року за ініціативи УНЗ ООН (UNODC) у межах Глобальної програми вогнепальної зброї (GFP) в МВС України функціонує робоча група зі збору даних про вогнепальну зброю, до складу якої увійшли представники різних органів та служб Міністерства, Національної поліції України. Враховуючи, що належне виконання вимог Протоколу ООН про вогнепальну зброю через їх складний технічний характер є для багатьох країн важким завданням, основною метою цієї робочої групи є саме гармонізація українського законодавства з Протоколом ООН (A/Res/55/255) та Конвенцією ООН проти транснаціональної організованої злочинності.

У межах Глобальної програми вогнепальної зброї (GFP) експерти УНЗ ООН максимально сприяють створенню в Україні умов для ефективного розслідування кримінальних проваджень щодо злочинів, пов'язаних із незаконним обігом зброї. Одним із шляхів досягнення окресленої мети є інтеграція вітчизняних баз даних щодо обігу вогнепальної зброї та боєприпасів (у т. ч. і незаконного) з відповідними міжнародними системами. Першими кроками до цього є підготовка уніфікованого інструментарію для збору та аналізу даних для Опитувальника ООН щодо незаконних потоків зброї (ОНПЗ), а саме – шаблонів (таблиць), до яких має включатися уся можлива інформація про вилучену вогнепальну зброю, результати експертних досліджень, судового розгляду тощо. З цією метою УНЗ ООН розроблено зразок протоколу та шаблони: для вилучення й детального аналізу вогнепальної зброї або її частин і компонентів (форма А); для вилучення й детального аналізу боєприпасів (форма В); щодо підозрюваних / заарештованих осіб (форма С); щодо процедури внутрішнього й міжнародного процесу відсте-

ження одиниці вогнепальної зброї та боєприпасів (форма D); щодо зберігання та утилізації речових доказів (форма E), а також додаток – зведений набір базових шаблонів для розслідувань, пов'язаних із вогнепальною зброєю.

Збір, аналіз та зберігання такої інформації важливі не тільки для формування баз даних (ОНПЗ) у межах міжнародного співробітництва держав, які приєдналися до Протоколу ООН (A/Res/55/255), а й передусім для підрозділів Національної поліції України, що забезпечують запобігання та досудове розслідування злочинів у сфері незаконного поводження з вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї.

Так, зокрема, узагальнення інформації щодо підозрюваних (заарештованих) осіб (шаблон C) не є обов'язковим для потреб збору даних для ОНПЗ. Ця інформація має важливе значення для кримінального провадження та може допомогти правоохоронцям скласти більш чітке уявлення про осіб і організовані групи, задіяні в незаконному обігу вогнепальної зброї, пов'язані з цим злочини, причини та умови їх учинення тощо.

Систематичне відстеження вогнепальної зброї, її частин і компонентів та боєприпасів від виробника до покупця (шаблон D), відповідно до статті 3 Протоколу ООН (A/Res/55/255), має здійснюватися з метою сприяння державам-сторонам у виявленні, розслідуванні та аналізі незаконного виготовлення та обігу зброї, встановленні нелегального походження зброї, місця витоку або останнього її документування. Таке відстеження надає важливу для правоохоронних органів інформацію стосовно осіб, задіяних у внутрішніх, а також транснаціональних нелегальних потоках вогнепальної зброї, яка може бути використана як для досудового розслідування, так і для запобігання таким злочинам, зокрема здійснення системного кримінологічного аналізу щодо потоків, тенденцій та основних кримінологічних характеристик обігу вогнепальної зброї. Отож, відстеження нелегальної вогнепальної зброї є одним із ключових компонентів національних, регіональних і міжнародних стратегій та програм щодо виявлення й протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, виявлення його зв'язків із іншими видами злочинів.

На жаль, натепер ця робота рухається достатньо повільно, основними причинами чого є суттєві розбіжності у національних законодавствах різних країн щодо контролю за обігом зброї, притягнення до відповідальності винних осіб, механізму досудового розслідування кримінальних правопорушень тощо. Разом із тим, основними чинниками, що заважають досягненню позитивного результату, є відсутність в Україні системного підходу до протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, належного рівня взаємодії правоохоронних органів у цій сфері, вузьковідомче та розбалансоване нормативно-правове забезпечення з питань контролю за обігом вогнепальної зброї, недосконалість процедури моніторингу криміногенної ситуації, використання застарілих форм і методів протидії цьому протиправному явищу. Зазначене призводить і до загострення проблем, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї та боєприпасів, є причиною низького рівня ефективності запобігання кримінальним правопорушенням цього виду.

Таким чином, для України міжнародний досвід у виробленні стратегії розв'язання проблем із незаконним обігом вогнепальної зброї, удосконаленні інституту кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у зазначеній сфері, запобіганні

таким злочинам є важливим підґрунтям, яке має бути використаним для забезпечення безпеки громадян, охорони їх життя та здоров'я, особистої недоторканності.

Використання міжнародного досвіду протидії і запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів, у першу чергу, має бути спрямоване на виявлення причин та умов, що сприяють поширенню обігу вогнепальної зброї, а також осіб, причетних до такої незаконної діяльності, що дозволить застосовувати ефективні запобіжні заходи у цій сфері. Реалізація цього завдання потребує здійснення цілеспрямованих, системних заходів, що вбачається можливим лише за умови розробки відповідної стратегії.

Проведене дослідження міжнародно-правових актів з питань протидії і запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів дає підстави стверджувати про доцільність використання міжнародного досвіду для вдосконалення такої діяльності в Україні. При цьому запровадження тих чи інших рекомендацій або положень міжнародних інституцій не повинно мати розрізнений або вибіркового характеру, адже це може призвести до ще більшої розбалансованості вітчизняного законодавства у досліджуваній сфері. Тому на сьогодні в Україні назріла необхідність у прийнятті цілісної стратегії протидії та запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї, метою якої є: визначення засад формування державної політики у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів; побудова ефективної системи протидії та запобігання їх незаконному використанню, шляхом запровадження міжнародних стандартів щодо нормативно-правового, інформаційно-аналітичного, наукового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення такої діяльності.

Передусім потребує прийняття Закон України про обіг вогнепальної зброї, розроблений з урахуванням положень Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї (A/Res/55/255) та інших міжнародно-правових документів. Головним завданням прийняття такого закону має бути не стільки проблема озброєння українців шляхом надання дозволу громадянам на володіння стрілецькою вогнепальною зброєю, а забезпечення системного контролю за виробництвом, ввезенням та обігом вогнепальної зброї в Україні. Законом мають бути надані вивірені та однозначні поняття, що характеризують обіг вогнепальної зброї, визначені єдині для всіх суб'єктів правила такого обігу, порушення яких тягне за собою юридичну, у тому числі і кримінальну відповідальність, передбачено функціонування інформаційних баз даних щодо вогнепальної зброї, визначені їх розпорядники тощо. Розроблена на основі такого закону нормативна база має стати дієвим інструментом у протидії та запобіганні незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів.

Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії та запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів має бути спрямоване на виявлення причин та умов, що сприяють їх незаконному поширенню, а також осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень у цій сфері.

Важлива роль у запобіганні незаконному обігу вогнепальної зброї має бути відведена науковій діяльності. Проведення фундаментальних та комплексних наукових досліджень із зазначеної тематики в області кримінального права, кримінології, кримінального процесу мають допомогти у визначенні оптимальних шляхів

у здійсненні протидії та запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї та сприяти подальшому підвищенню ефективності цієї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статична інформація, опублікована на офіційному сайті Генеральної прокуратури України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 10.10.2021).
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_789 (дата звернення: 02.10.2021).
3. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, затверджений Резолюцією 55/255 Генеральної Асамблеї від 31.05.2001. Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text (дата звернення: 02.10.2021).
4. Програма дій із запобігання і викоринювання незаконної торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями у всіх її аспектах і боротьбі з нею від 20.07.2001. Міжнародний документ. ООН. (Нью-Йорк, 9-20 липня 2001 року. Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k42#Text (дата звернення: 02.10.2021).
5. Договір про торгівлю зброєю. URL: https://www.wiki.wiki/wiki/uk/Arms_Trade_Treaty (дата звернення: 02.10.2021).
6. Типовой закон о борьбе с незаконным изготовлением и оборотом огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему (unodc.org). Организация Объединенных Наций. Вена, 2015. URL: https://www.unodc.org/documents/firearms/organized-crime-protocol/15-01148_r_ebook.pdf (дата звернення: 02.10.2021).
7. Вассенаарська домовленість щодо контролю за експортом звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання. Цілі, керівні принципи та процедури, у тому числі Початкові елементи (зі змінами, внесеними на Пленарному засіданні у грудні 2003 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_177 (дата звернення: 02.10.2021).
8. Європейська конвенція про контроль за придбанням та зберіганням вогнепальної зброї приватними особами (ETS № 101). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_320 (дата звернення: 02.10.2021).
9. Конвенція про взаємне визнання випробувального тавра ручної вогнепальної зброї, укладена в м. Брюсселі 1 липня 1969 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_069 (дата звернення: 02.10.2021).
10. Директива Ради від 18 червня 1991 року про контроль за придбанням зброї і володінням зброєю (91/477/ЄЕС). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a62 (дата звернення: 02.10.2021).
11. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 258/2012 від 14 березня 2012 року про імплементацію статті 10 Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-12#Text (дата звернення: 02.10.2021).
12. Про приєднання України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Закон від 02.04.2013 № 159-VII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_792; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/159-18> (дата звернення: 02.10.2021).
13. Про внесення зміни до статті 263-1 Кримінального кодексу України у зв'язку з приєднанням України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Закон від 14.05.2013 № 228-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/228-18> (дата звернення: 02.10.2021).
14. Проект Закону України “Про цивільну зброю та боеприпаси” від 24 листопада 2020 р. № 4335-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70512 (дата звернення: 28.10.2021).

15. Катеринчук І.П., Меркулова В.О. Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/3-2017>. (дата звернення: 28.10.2021).

16. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 02.10.2021).

17. Соколов О.С. Криміналістичне дослідження об'єктів з ознаками вогнепальної зброї: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 (081 – Право). МВС України, ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, ОДУВС, Северодонецьк, 2020. 252 арк. URL: [https://www.bing.com/search?q=Disertatsiya_Sokolova_O.S.pdf\(oduvs.edu.ua\)\(датазвернення:28.10.2021\)](https://www.bing.com/search?q=Disertatsiya_Sokolova_O.S.pdf(oduvs.edu.ua)(датазвернення:28.10.2021)).

18. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002. № 3. URL: <http://http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/0003700-02> (дата звернення: 02.10.2021).

REFERENCES

1. Statychna informatsiia, opublikovana na ofitsiinomu saitі Heneralnoi prokuratury Ukrainy. “Static information published on the official website of the Prosecutor General’s Office of Ukraine”. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (Date of Application: 10.10.2021) [In Ukrainian].

2. Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti, pryyniata rezoliutsiieiu 55/25 Heneralnoi Asamblei vid 15 lystopada 2000 roku. “United Nations Convention against Transnational Organized Crime, adopted by General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_789 (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

3. Protokol proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoi zbroi yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei, yakyi dopovniuie Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti, zatverdzhenyi Rezoliutsiieiu 55/255 Heneralnoi Asamblei vid 31.05.2001. “Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Parts and Components and Ammunition, Supplementing to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, approved by General Assembly Resolution 55/255 of 31.05.2001”. Legislation of Ukraine / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

4. Prohrama dii iz zapobihannia i vykoriniuvannia nezakonnoi torhivli striletskoiu zbroieiu i lehkymy ozbroienniamy u vsikh yii aspektakh i borotbi z neiu vid 20.07.2001. “Program of actions to prevent and eradicate the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects and the fight against it from 20.07.2001”. International document. UN. (New York, July 9-20, 2001. Legislation of Ukraine / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k42#Text (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

5. Dohovir pro torhivliu zbroieiu. “Arms Trade Treaty”. URL: https://www.wiki.wiki/wiki/uk/Arms_Trade_Treaty (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

6. Tipovoi zakon o borbe s nezakonnym izhotovleniiem i oborotom ohnestrelnoho oruzhiia, yeho sostavnykh chastei i komponentov, a takzhe boieprypasov k nemu. “Model Law against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition (unodc.org)”. United Nations. Vienna, 2015. URL: https://www.unodc.org/documents/firearms/organized-crime-protocol/15-01148_r_ebook.pdf (Date of Application: 02.10.2021) [In Russian].

7. Vassenaarska domovlenist shchodo kontroliu za eksportom zvychainykh ozbroien ta tovariv i tekhnologii podviinoho vykorystannia. “Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies”. Objectives, guidelines and procedures, including Initial Elements (as amended by the December 2003 Plenary). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_177 (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

8. Yevropeiska konventsiia pro kontrol za prydbanniam ta zberihanniam vohnepalnoi zbroi pryvatnymy osobamy. “European Convention on the Control of the Acquisition and Storage of Firearms by Private Individuals (ETS No. 101)”. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_320 (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

9. Konventsiiia pro vzayemne vyznannia vyprobuvalnoho tavra ruchnoi vohnepalnoi zbroi, ukladena v m. Bryusseli 1 lypnia 1969 roku. “Convention on the Mutual Recognition of Proofs of Small Arms, concluded in Brussels on 1 July 1969”. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_069 (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

10. Dyrektyva Rady vid 18 chervnia 1991 roku pro kontrol za prydbanniam zbroi i volodinniam zbroieiu. “Council Directive of 18 June 1991 on control of the acquisition and possession of weapons (91/477 / EEC)”. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a62 (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

11. Rehlament Yevropeiskoho parlamentu i Rady (YES) № 258/2012 vid 14 bereznia 2012 roku pro implementatsiiu statti 10 Protokolu OON proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoyi zbroi, yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei. “Regulation (EC) No 258/2012 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2012 implementing Article 10 of the UN Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-12#Text Regulation (EC) No 258/2012 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2012 implementing Article 10 of the UN Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-12#Text (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

12. Pro pryiednannia Ukrainy do Protokolu proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoi zbroi, yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei, yakyi dopovniuie Konventsiiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti. “On Ukraine’s accession to the Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime”. Law of 02.04.2013 No. 159-VII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_792; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/159-18> (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

13. Pro vnesennia zminy do statti 263-1 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy u zviazku z pryiednanniam Ukrainy do Protokolu proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoyi zbroi, yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei, yakyy dopovniuie Konventsiiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti. “On Amendments to Article 263-1 of the Criminal Code of Ukraine in Connection with Ukraine’s Accession to the Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, Supplementing to the United Nations Convention against transnational organized crime”. Law of 14.05.2013 No. 228-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/228-18> (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

14. Proiekt Zakonu Ukrainy “Pro tsyvilnu zbroiu ta boieprypasy”. “Draft Law of Ukraine “On Civilian Weapons and Ammunition” of November 24, 2020 № 4335-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=70512 (Date of Application: 28.10.2021) [In Ukrainian].

15. *Katerynychuk I.P., Merkulova V.O.* Protydiia zlochynnosti: problemy praktyky ta naukovometodychne zabezpechennia. “Crime prevention: problems of practice and scientific and methodological support. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/3-2017>. (Date of Application: 28.10.2021) [In Ukrainian].

16. Instruksiiia pro poryadok vyhotovlennia, prydbannia, zberihannia, obliku, perevezennia ta vykorystannia vohnepalnoi, pnevmatychnoi i kholodnoi zbroi, prystroiv vitchyznyanoho vyrobnytstva dlia vidstrilu patroniv, sporiadzhennykh humovymy chy analogichnymy za svooiu vlastyvostryamy metalnymy snariadamy nesmertelnoi dii, ta zaznachenykh patroniv, a takozh boieprypasiv do zbroi ta vybukhovyykh materialiv, zatverdzhenoj nakazom MVS Ukrainy vid 21 08.1998 № 622. “Instruction on the procedure for manufacture, purchase, storage, accounting, transportation and use of firearms, pneumatic and melee weapons, domestic devices for firing cartridges equipped with rubber or similar non-lethal metal shells, and these cartridges and ammunition to weapons and explosives, approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 21 August 1998 No. 622”. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

17. *Sokolov O.S.* (2020). Kryminalistychnie doslidzhennia obiektiv z oznakamy vohnepalnoi zbroi. “Forensic examination of objects with signs of firearms”: dis. Cand. Jurid. Sciences: 12.00.09 (081 – Law). Ministry of Internal Affairs of Ukraine, LDUVS them. E.O. Didorenko, ODUVS, Severodonetsk. 252 p. URL: https://www.bing.com/search?q=Disertatsiya_Sokolova_O.S.pdf (oduvs.edu.ua). (Date of Application: 28.10.2021) [In Ukrainian].

18. Pro sudovu praktyku v spravakh pro vykradennia ta inshe nezakonne povodzhennia zi zbroieiu, boyovymy pryпасamy, vybukhovymy rehovynamy, vybukhovymy prystroyamy chy radioaktyvnymy materialamy. "On Judicial Practice in Cases of Abduction and Other Illegal Treatment of Weapons, Ammunition, Explosives, Explosive Devices or Radioactive Materials": Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of April 26, 2002. No. 3. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show0003700-02> (Date of Application: 02.10.2021) [In Ukrainian].

UDC 343.85(4/9:477)

Svirin Mykola,

Candidate of Juridical Sciences,
Senior Associate Scientist, Chief Scientist,
State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-9443-7566

USAGE OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN PREVENTING THE ILLICIT TRAFFICKING OF FIREARMS AND AMMUNITION IN UKRAINE

The article was prepared in order to develop proposals regarding ways and directions of using international experience in preventing of illegal circulation in firearms and ammunition. To implement the intended goal have been reviewed the main international legal documents in this area. The main terms that are defined in the UN Conventions and documents of the European Commonwealth in this area have been researched, in particular firearms, under which, according to the European Convention on the Control of the Acquisition and Storage of Firearms by Private Persons of 06/28/1978, it is encouraged to regard any object that intended or adapted for use as a weapon, from which, using explosive, gas or air and any other methods of throwing, it is possible to release a charge of shot, a ball or other ammunition, a charge of toxic gas, a charge of a liquid or other substance.

The scientific approaches and practical recommendations on the use of international experience in improving domestic legislation in the field of the circulation of firearms and ammunition and ways to improve the efficiency of law enforcement agencies, and, first of all, the National Police of Ukraine to prevent crimes in this area of public relations have been analyzed.

Author pointed out, that international organizations provide effective support in harmonizing the legislation of Ukraine with the framework of the UN Protocol against the illicit manufacture and circulation of firearms. In particular, the preparation of a unified toolkit for collecting and analyzing data for the UN Questionnaire on Illicit Arms Traffic, carried out with the assistance of UNODC experts within the framework of the Global Firearms Program (GFP), is important for improving the efficiency of crime investigation and prevention of illegal firearms circulation.

Based on the results of the research, conclusions were drawn about the need to use international experience for the formation of state policy in the area of the circulation of firearms and ammunition, the construction of an effective system of counteraction and prevention of their illegal use by introducing international standards

© Svirin Mykola, 2021

regarding regulatory, information and analytical, scientific, financial and material – technical support of such activities. It was stated that the implementation of these tasks requires the adoption of a holistic strategy to counter and prevent the illegal circulation of firearms.

Keywords: crime prevention, illegal circulation of firearms and ammunition, international experience, international cooperation.

Отримано 03.12.2021